International Journal of Social and Humanities Sciences Research
JSHSR
Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi
Uluslararası Hakemli Dergi- International Refereed Journal
ISSN: 2459-1149

Received-Makale Geliş Tarihi 13.01.2025
Published-Yayınlanma Tarihi 28.02.2025
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 12(116), 462-476

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.14643611

Esma Salim
https://orcid.org/0000-0002-1635-8491
Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta / TÜRKİYE
ROR Id: https://ror.org/04fjtte88

Prof. Dr. Hüseyin Certel
https://orcid.org/ 0000- 0002-5120-7904
Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Isparta / TÜRKİYE
ROR Id: https://ror.org/04fjtte88

Yargılama Sürecindeki Suça Sürüklenen Çocuklarda Benlik Saygısı, Kaygı Düzeyi, Kadercilik Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık: Isparta ADM Örneği

Self-Esteem, Anxiety Level, Fatalism Tendency and Psychological Resilience in The Trial Process Of Children Dragged Into Crime: Case of Isparta ADM

ÖZET

Suçluluk toplumsal düzeni tehdit eden önemli sosyal problemler arasında yer almaktadır. Suçluluğun bir boyutunu çocuk suçluluğu oluşturmaktadır. Çok sayıda çocuğun türlü sebeplerle suça sürüklenme riski altında bulunduğu kabul edilmektedir. Çocukların suça sürüklenmesini ele alan araştırmaların sayısı günden güne artmaktadır. Ancak çocukların benlik saygıları, kaygı düzeyleri, kadercilik eğilimleri ve psikolojik dayanıklılıkları gibi içsel yönelimleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu çalışma suç isnadıyla haklarında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre adli yargılama süreci gerçekleştirilerek 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre Isparta Adliyesi Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nden (ADM) tedbir değerlendirmesi istenen 143 çocukla gerçekleştirilmiştir. Araştırma hakkında Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'ndan resmî izinler alınmış, çalışmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcıların açık onamları alınmıştır. Bu araştırmanın amacı suça sürüklenen çocukların benlik saygılarıyla, kaygı düzeyleri, kadercilik eğilimleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi anlamaktır. Araştırma alan araştırması niteliğinde olup, ilişkisel tarama modeliyle yürütülmüştür. Katılımcılara kişisel bilgi formu, Benlik Saygısı Ölçeği, Sürekli Kaygı Ölçeği, Kadercilik Eğilimi Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği uygulanmıştır. Veriler SPSS 29.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Yapılan istatistiksel analizler neticesinde, suça sürüklenen çocukların benlik saygılarıyla, sürekli kaygı düzeyleri, kadercilik eğilimleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak araştırma, suça sürüklenen çocukların benlik saygısı, kaygı düzeyi, kadercilik eğilimi ve psikolojik dayanıklılıkları gibi bireysel, duygusal ve psikolojik faktörlerin önemini vurgulamaktadır.
Anahtar Kelimeler: Çocuk suçluluğu, benlik saygısı, kaygı, kadercilik, psikolojik dayanıklılık

ABSTRACT

Delinquency is among the important social problems that threaten social order. Juvenile delinquency constitutes one dimension of delinquency. It is accepted that many children are at risk of being dragged into crime for various reasons. The number of studies dealing with children being dragged into crime is increasing day by day. However, little is known about children's internal orientations such as self-esteem, anxiety levels, fatalistic tendencies and psychological resilience. This study was carried out with 143 children who were charged with a crime, under the provisions of the Turkish Criminal Code No. 5237, and for whom a cautionary evaluation was requested from the Isparta Courthouse Directorate of Judicial Support and Victim Services (ADM) according to the Child Protection Law No. 5395. Official permissions were obtained from the Ministry of Justice, Department of Forensic Support and Victim Services, and explicit consent was obtained from all participants who agreed to participate in the study. The aim of this study is to understand the relationship between self-esteem, anxiety levels, fatalistic tendencies and psychological resilience of children dragged into crime. The research is a field research and was conducted with relational screening model. Personal information form, Self-Esteem Scale, Trait Anxiety Scale, Fatalism Tendency Scale and Psychological Resilience Scale were applied to the participants. The data were analyzed with the SPSS 29.0 package program. As a result of the statistical analysis, it was revealed that there were significant relationships between self-esteem, trait anxiety levels, fatalistic tendencies and psychological resilience of children dragged into crime. As a result, the study emphasizes the importance of individual, emotional and psychological factors such as self-esteem, anxiety level, fatalism tendency and psychological resilience of children dragged into crime.
Keywords: Juvenile delinquency, self-esteem, anxiety, fatalism, psychological resilience

1.GİRİŞ

Suç toplumların karşı karşıya kaldığı temel sosyal sorunlardan birisidir. İnsanoğlunun birlikte yaşama iradesini ortaya koymasıyla şekillenen toplumsal düzeni bozucu etkiye sahiptir. Bu sebeple hemen her toplum suçun önlenmesine veyahut asgari düzeye indirilmesine yönelik arayışlar içerisindedir. Şimdilik suçun olmadığı bir toplumsal düzeni inşa etmek ütopik görünmektedir.

Suç, aynı zamanda, farklı disiplinlerin doğrudan ya da dolaylı olarak odaklandığı toplumsal olgulardan birisidir. Çok boyutlu kompleks bir yapıya sahiptir. Konu üzerine çalışan bilimsel disiplinlerin uzlaşı içerisinde kendi penceresinden yaptıkları tarifler bağlamında ceza yasalarının ihlalini içeren insan davranışı olarak tanımlanır (Dönmezer, 1981; İçli, 2007; Sokullu Akıncı, 2018; Demirbaş, 2016). Modern dönemle birlikte suç olgusuna yönelik geleneksel yaklaşımın değiştiği (Webber, 2010); yetişkin suçluluğu, kadın suçluluğu, çocuk suçluluğu gibi farklı başlıklar altında incelenmeye başlandığı görülmektedir (Adler vd., 2007; Howitt, 2021; İçli, 2007; Shoemaker, 2018).

Çocuk suçluluğu, günümüz toplumlarının giderek daha fazla meşgul olduğu bir toplumsal sorundur (Cheng, 2014; Marshall, 1999; Demirbaş, 2016; Howitt, 2021). Bu durumun Türkiye için de geçerli olduğunu, ülkemizde geçmişe kıyasla daha fazla sayıda çocuğun suça sürüklendiğini dile getirmek mümkündür (Öter, 2018; Öğretir Özçelik ve Şengün Afşin, 2020). Nitekim suç isnadıyla güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısına ilişkin istatistiki veriler bu tespiti güçlendirmektedir. Örneğin 2019 yılında bu çocuklara ilişkin vaka sayısı yaklaşık 170.000 civarındayken, 2022 yılında %22 artarak yaklaşık 207.000'e ulaşmıştır (TÜİK, 2023).

1.1.Suç ve Çocuk Suçluluğu

İnsanlık kadar eski bir olgu olan (Sokullu Akıncı, 2018) suçu tanımlama girişimi ona hangi açıdan bakıldığına göre değişmektedir. Örneğin insanlığın modern öncesi döneminde suç davranışın kökenleri lanetlenmiş olmayla ilişkili görülmüştür. Bu lanet, bireyin kendine has özellikleri ya da doğaüstü güçlerin takdiri bağlamında yorumlanmıştır. Modern dönemle birlikte yaşanan aydınlanma bu konudaki değerlendirmeleri köklü değişikliğe uğratmış, bilimsel bakış açıları doğrultusundaki değerlendirmeler ön plana çıkmıştır (Webber, 2010). Nitekim bu süreçte kriminoloji doğmuş, diğer bilimlerle etkileşime girmiştir. Bugün olgular üzerinde güçlü bir uzlaşı bulunmasa da suçun tanımlanmasında bu bilimlerin değerlendirmeleri gündemi belirlemektedir. Örneğin sosyolojik açıdan suç; kişisel alanın dışına taşan, kural ya da kanunlara aykırı olan, meşruiyeti kabul gören yaptırımlara bağlanan ve kamusal otoritenin müdahalesini gerektiren fiildir (Marshall, 1999). Hukuki açıdan suç; ceza yasasının ihlal edilmesi (İçli, 2007; Demirbaş, 2016), kamu düzenini önemli ölçüde bozan eylem olarak yorumlanmaktadır (Sokullu Akıncı, 2018). Psikolojik açıdan ise suç; kötü veya yeterince gelişmemiş uyum sorunu ya da davranış problemidir (İçli, 2007). Hukuk sistemlerinin bir toplumda hangi davranışların hoş görüleceği hangi davranışların hoş görülmeyeceğine ilişkin genel bir çerçeve çizdiği kabul edilir. Bu doğrultuda suçun ceza hukukunun ihlali olduğuna ilişkin tanımlanma üzerinde genel bir uzlaşı bulunduğunu ifade etmek mümkündür (Hollin, 1989).

Genel olarak çocuk suçluluğu, 18 yaşından küçüklerin antisosyal davranışlar sergileyerek (Gander ve Gardiner, 2004), ceza hukukunu ihlal etmesi olarak tanımlanmaktadır (Kaplan, 1984; Bartol & Bartol, 2011; Shoemaker, 2018). Literatürde "juvenille" kavramıyla işaret edilenler henüz eylemlerinin anlam ve sorumluluğuna ilişkin bilincin gelişmediği küçük çocuklar değildir. Bu kavramla asıl tanımlanmak istenenler; ceza hukuku açısından yetişkinler gibi muamele görecek yaşa henüz ulaşmamış olmakla birlikte yasal kapasite ya da yetkinlik bakımından küçük çocuklardan farklı bir konumda bulunan genç çocuklar ya da ergen gençlerdir (Barker, 2014). Hukuken 18 yaşın altındakilerin statüsü çocuk olduğu için çocuk suçluluğu olarak tanımlanmaktadır (Shoemaker, 2018).

Çocuk suçluluğu konusu ele alınırken açıklığa kavuşturulması gereken hususlardan birisi kimin çocuk olarak kabul edildiğidir. Çocukluğun doğumla başladığı genel kabul görmesine rağmen ne zaman sona erdiği hususunda net tariflerde bulunmak güçtür (Akyüz, 2000). Psikologlar, eğitimciler, hukukçular ve diğer bilim ya da profesyonel meslek elemanlarının üzerinde tam anlamıyla uzlaştığı bir çocukluk sınırı bulunmamaktadır. Bu konuda kabul edilebilecek temel hukuki referanslardan birisini hatta en önde gelenini 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen ve hemen hemen bütün ülkelerin kabul ettiği Çocuk Hakları Sözleşmesi ortaya koymaktadır. Sözleşme 18 yaşın altında olan herkesi çocuk olarak tanımlamaktadır (UNICEF, 2004).

Ülkemizde çocuk suçluluğuna ilişkin var olan çerçeveyi takip edebileceğimiz en güçlü hukuki dayanaktan birisi 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'dur. Bu kanuna göre 12 yaşını doldurmamış çocukların cezai

sorumluluğu bulunmamaktadır. 13-18 yaş aralığındaki çocukların ise ceza sorumluluğu bulunmakla birlikte cezai sorumlulukları yetişkinlerle aynı düzeyde değildir (Madde: 31-32). Bu bağlamda ceza kanunun yaş küçüklüğü başlığıyla çizdiği çerçeve esasında çocuk suçluluğu için konu edilebilecek çocukları 13-18 yaş aralığında bulunanlar olarak tayin etmektedir. Nitekim bu araştırmanın uygulama boyutunda görüşülen çocukların tamamı bu yaş grubunda yer almaktadır.

Çocuk suçluluğunun nedenlerini tek boyutla açıklamanın yeterli olmadığı ifade edilmelidir. Kuramsal açıklamalara bakıldığında farklı dinamiklere dikkat çekildiği görülmektedir. Bunlar, aile başta olmak üzere çocuğun yetiştiği ve toplumsallaştığı sosyal çevre; sosyoekonomik düzey, mensubu olduğu toplumsal gruplarla ilişkileri vb. sosyal, ekonomik ve kültürel ya da dışsal etkenlere; dürtüsellik, duygusal sorunlar, bilişsel olgunluk ve özsaygı gibi psikolojik ya da içsel faktörlere vurgu yaparak çocuk suçluluğunu açıklamaya çalışmaktadır (Adler vd., 2007; Dönmezer, 1981; Bartol & Bartol, 2011; Cheng, 2014; Demirbaş, 2016; Howitt, 2021; Sokullu Akıncı, 2018; Altuk ve Alşahin, 2018).

1.2.Benlik Saygısı

Benlik, insanın ruhsal boyutuyla ilgilenen bilimsel disiplinlerin üzerine yoğunlaştığı temel kavramlar arasında yer almaktadır. Benlik saygısının gelişimi ilk çocukluk dönemlerine dayanmakta olup zaman içerisinde şekillenmektedir (Plummer, 2007). Bu kavramı tarihsel açıdan derli toplu ele alan ilk isimlerden birisi Amerikalı filozof William James'dir (1842-1910). Sonrasında sembolik etkileşimciliğe yön veren Cooley, Mead ve Goffman gibi isimler benlik saygısının etkileri bağlamında çalışmalarıyla alana düşünsel destek sağlamışlardır (Sowislo & Orth, 2013). Kavramın popülerliğinde Morris Rosenberg'in çalışmalarının önemli katkıları bulunduğu kabul edilmektedir (Marshall, 1999; Martin-Albo vd., 2007). Rosenberg (1965; 1979), çalışmalarını benlik saygısının iki boyutu üzerine temellendirmiştir. Bunlar düşük benlik saygısı (low self-esteem) ve yüksek benlik saygısıdır (high self-esteem). Düşük benlik saygısının depresyon ve iletişim sorunlarıyla; yüksek benlik saygısının mutluluk, huzur, başarı ve tatmin edici ilişkiler yaşamayla güçlü bağlantısı bulunduğu ileri sürülmektedir (Carlock, 1999; Lawrence, 2006; Owens, 1994; Şahin, 2005).

Benlik saygısı, bireylerin girdikleri sosyal etkileşimlerden elde ettikleri geri bildirimler doğrultusunda benlik imajlarını değerlendirmeleriyle yakından ilgili görülmüştür (Martin-Albo vd., 2007; Rosenberg, 1965). Diğer bir ifadeyle bireyler kendilerini değerlendirirken ya da kendilerine ilişkin tutum ve değerlendirmeleri başkalarının onu nasıl gördükleriyle ve değerlendirdikleriyle yakın ilişki içindedir (Purkey, 1970). Benlik saygısı bireyin kendisi hakkında hissettikleri olarak tanımlanır. Kendisiyle ilgili hissetiklerinin derecelendirilmesi ya da benlik saygısı diğerlerinin ona yaklaşımı ve özel hissettirmeleriyle, kendini yetkin hissetmesiyle, sahip olduğu potansiyeli gerçek yaşama aktarabilmesiyle, kendini geliştirmeye yönelik yüzleşmeye hazır olduğu risk ve zorluklarla, hedefler belirleme ve bunları gerçekleştirmeye yönelik eyleme geçmeyle bağlantılı görülür (Carlock, 1999). Dolayısıyla çevreden elde edilen olumlu ve istikrarlı geribildirimler benlik saygısının yükselmesine aracılık etmektedir (Bilgin, 2000).

Özellikle ergenler üzerinde yapılan araştırmalarda düşük benlik saygısının suçluluğa yol açtığı (Rosenberg vd., 1989; Donnellan vd., 2005), ayrıca adli sürece girmenin, yargılanmanın, ceza almanın ve hapsedilmenin benlik saygısını aşındırdığı (Kılıç ve Güngör Aytar, 2019), ekonomik koşulların ergenlerin benlik saygıları üzerinde olumsuz etki bıraktığı (Rosenberg vd., 1989; Haktanır ve Baran, 1996; Akduman vd., 2007), göç etmenin uyum sorunlarına yol açarak benlik saygısını olumsuz etkilediği (Diler vd., 2003; Cassidy vd., 2004) düşük benlik saygısıyla depresyon gibi ruhsal sorunlar (Baumeister vd., 2003; Sowislo & Orth, 2013), madde kullanımı ve bağımlılık (Toker vd., 2011) arasında ilişki bulunduğu rapor edilmiştir. Benzer şekilde yüksek benlik saygısının öznel iyi oluşu beslediği ve psikolojik dayanıklılığı güçlendirdiği (Akkoyun, 1988; Baumeister vd., 2003; Diener, 1984), kendini toparlama gücünü desteklediği (Traş ve Aydın, 2019), ebeveyn ilgisi (Brewin vd., 1996; Cheng & Furnham, 2004) ve desteğinin (Gecas, 1972) benlik saygısını olumlu yönde etkilediğine yer verilmiştir.

1.3.Kaygı

Günümüzde ergen çocuk ve gençlerin yüzleşmek durumunda kaldıkları sorunların bir bölümü duygusal/ruhsal kökenlidir. Kaygı kökenli sorunlar bunların bir bölümünü oluşturmaktadır. Kaynağı belirsiz korku olarak tanımlanan kaygı durumunda (Morgan, 2011; Smith vd., 2021) bireyin kendi varlığına, kendi varlığıyla özdeş gördüğü değerlerine yönelik tehditlere karşı verdiği tepki söz konusudur (Sayar, 2010). Korkunun kaynağı, çoğunlukla, bir kişi, nesne veya olaydır. Kaygıda ise buna yol açacak

nesne, durum veya olay söz konusu değildir (Cevizci, 1999). Bu durum ruhsal açıdan bir şeylerin iyi gitmediğinin göstergesidir (Sayar, 2010).

Bireylerin kaygı duygusuyla tanışması erken çocukluk dönemlerinden itibaren başlar. Bireyin yaşadığı ilk kaygılı durumlardan birisi bakım verenden -özellikle anneden- ayrılmadır. Gelişimi boyunca kaygı bireyin parçasıdır. Kiminde yoğun kiminde hafif düzeyde seyreder. Ergenlik dönemi kaygı verici deneyimlerin daha sık yaşandığı bir gelişim aşamasıdır (Smith vd., 2021). Bununla birlikte ergenlik döneminde ortaya çıkan ruhsal sorunların çocukluk döneminde yaşanan kaygılarla bağlantısı bulunduğu ifade edilmektedir (Kuzgun, 2002; Zahn-Waxler vd., 2000). Kaygı, bireyin ruhsal dünyasının bir parçasıdır. Birey için tamamen olumsuz duygular anlamına geldiği söylenemez. Nitekim organizmayı koruyan ve motive eden boyutları bulunmaktadır. Buna rağmen çoğunlukla bireyin ruhsal dünyasında yarattığı gerilimler veya olumsuzluklar bağlamında ele alınmakta (Cüceloğlu, 2006), gerginlik ve endişe hâli olarak tarif edilmektedir (Spielberger, 1972).

Kaygı durumunda bireyler sıklıkla korku, üzüntü, sıkıntı, başarısızlık, acizlik gibi duygular içerisindedir (Cüceloğlu, 2006). Kaygı düzeyini ölçmeye yönelik bilimsel çalışmalar durumluk kaygı ve sürekli kaygı teorisine aracılık etmiştir. Durumluk kaygı, tehlikeli koşullara özgü durağan ya da geçici durumdaki kaygı düzeyini ifade eder. Sürekli kaygı ise içsel dinamiklerle bağlantılı, güven hissini tehdit eden durumlarda baş gösteren stresli kaygı düzeyini ifade eder. Bilinen veya algılanan bir tehdit bulunmadığı durumda da ön plandadır. Durumluk kaygıyı şiddet ve süre açısından bireyin algıladığı tehdidin derecesi ve ona yönelik yorumu belirler. Belirli bir zamanda bir uyarana karşı gelişir. Uyaran ortadan kalkınca kaygı da düşer. Sürekli kaygıda ise özellikle geleceğe ilişkin endişe ve bunaltılar söz konusudur. Bu durum hoşnutsuzluk ve mutsuzluk kaynağına dönüşmüştür (Spielberger, 1972). Nihai olarak sürekli kaygının şimdi ile sonra arasındaki bir açıklık ya da kopukluk olduğunu belirtmek mümkündür. Bireyin şimdiki zamandan kopmasıyla birlikte sürekli geleceğe ilişkin düşünceler içerisinde bulunması kaygı düzeyini yükseltmektedir (Kuzgun, 2002). Sürekli kaygı durumunun depresif bozukluğa yol açabileceği bildirilmektedir (Morgan, 2011). Kaygı beraberinde içe kapanmaya, kayıtsızlığa ve diğerlerine karşı negatif düşüncelere zemin hazırlamaktadır (Sayar, 2010). Bu durumda, var olan seçenekler içinden uygun olanın seçimi yapılamadığı gibi ruhsal gerginlik ve hoşnutsuzluk belirmektedir (Kaya ve Varol, 2004).

Literatürde, kaygı düzeylerinin ergenlerin yaşamı üzerindeki etkileri çeşitli boyutlarıyla ele alınmıştır. Araştırmalar, kaygının bireylerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir (Morgan, 2011; Van Ameringen vd., 2003; Polat, 2017; Turan Kurtaran vd., 2021). Ayrıca ergenlerin öznel sosyoekonomik statülerine ilişkin algılarının psikolojik olarak kendilerini kötü hissetmelerine aracılık ettiğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Kaya ve Varol, 2004; McLaughlin vd., 2012; Sweeting & Hunt, 2014; Devenish vd., 2017). Bununla birlikte biyopsikososyal özelliklerin, kaygıyı artırarak suç ve madde bağımlılığı gibi davranışsal sorunlara yol açabileceği belirtilmektedir (Kubak & Salekin, 2009; Wu vd., 2009; Fröjd vd., 2011; Ohannessian, 2014; Lai vd., 2015; Devenish, 2017; Bushnell vd., 2019; Smith, 2021). Yüksek kaygı düzeylerinin zararlı madde kullanımıyla birleşerek daha ciddi psikiyatrik sorunlara neden olduğu (Fröjd vd., 2011), sıklıkla duygu durum bozuklukları ve anksiyete bozuklukları gibi rahatsızlıklarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Yüksek kaygı düzeylerinin, kendine zarar verme davranışlarını tetikleyebildiği (Yao vd., 2019) ve madde bağımlılığı ile birlikte seyrettiğinde intihar riskini arttırdığı ifade edilmektedir (Kelly vd., 2004).

1.4.Kadercilik Eğilimi

Kadercilik, her şeyin bireyin alınyazısına göre önceden belirlenmiş olduğuna, insanın bunu değiştirmeye gücünün yetmeyeceğine güçlü bir şekilde inanan kader anlayışıdır (Cevizci, 1999). Kadercilikte, yaşananları ve yaşanacakları insanın, tabiatın ve kâinatın üzerinde olan yegâne bir gücün belirlediğine olan güçlü bir inanç söz konusudur (Bolay, 1999).

Neden sonuç ilişkisinin sürekliliğinde insan aktörün etkisini kabul eden determinizmden farklı olarak kadercilik; insan kabiliyeti, zekâsı veya yetersizliğinin ortaya çıkan sonuçlar üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını savunmaktadır (Wilson, 1955). Bu tabloda bireyin konumu, önceden belirlenmiş ve kaçınılmaz olanı yaşamaktan ibarettir (Cevizci, 1999; Marshall, 1999; McClure vd., 2001). Çünkü ortaya çıkan sonucun bir hikmeti veya anlamı olduğu yorumlanır (Macit, 2014).

Kavram, en basit haliyle, insanın kader karşısındaki çaresizliğini ifade etmektedir (Kaya ve Bozkur, 2015). Bu anlayış olanları ve olacakları dışsal iradeye havale etmekte, sonuç üzerindeki etken nedenleri insan dışında görmektedir. Dolayısıyla insan için her şeyin önceden takdir edildiğine inanılmaktadır (Bolay, 1999; Wilson, 1955). Elbette bu takdir yetkisi insan dışı bir güce atfedilmektedir (Macit, 2014; Bolay,

1999). İnsan kaderine değil, kaderi insana hükmeder düşüncesi ön plandadır (Macit, 2014). Kaderciliği en güzel izah eden insan yaklaşımı *"olacağı varmış olmuş"* ya da *"olacak olan olur"* şeklinde ifade edilmektedir. İnsan aklının iradesinin kabiliyetinin olacak üzerinde belirleyiciliğinden söz edilemez. Her şeyin bir nedeninin olduğuna inanç, insanın nedenlerden dolayı sonucu değiştiremeyeceğine odaklıdır. Kadercilik, "geçmiş için bir açıklama, gelecek için bir tavır, tutum ve davranış önerisidir". Bu anlayışa göre geçmişi değiştirmenin mümkün olmadığı gibi geleceği değiştirmek de mümkün değildir (Macit, 2014).

Yapılan araştırmalar, bazı insanların kontrolü dışında gerçekleşen olaylar karşısında kadere atıf yapma eğiliminde olduklarını göstermektedir (Albayrak & Akdümbek Atan, 2019; Jimenez vd., 2020). Bu durum, yaşanacak olayların önceden belirlenmiş olduğu ve bazı şeylerin değiştirilemeyeceği düşüncesini öne çıkarmaktadır (Özdil vd., 2021). Bu düşüncenin düzeyi, bireylerin kadercilik eğilimleriyle açıklanmaya çalışılmaktdadır. Ergenler üzerinde yapılan araştırmalar, kadercilik eğilimlerinin ergenlerin suç, akademik yaşamdan uzaklaşma ve madde kullanımı gibi riskli davranışlara yönelme olasılıklarını artırdığını göstermektedir (Brezina vd., 2009; Haynie vd., 2013; Kaya & Bozkur, 2015). Aynı zamanda, kadercilik eğilimleri yüksek olan ergenlerin, tutum ve davranışlarının sonuçlarını yeterince göz önünde bulunduramadıkları (Caldwell vd., 2006), sorumluluk alma (McClure vd., 2001) ve önlem geliştirme (Kaya & Bozkur, 2015; Jimenez vd., 2020) konularında zorluk yaşadıkları belirtilmektedir. Kadercilik ve riskli davranışlar arasında bağ kuran araştırmalar, özellikle sosyal etkileşimin yoğun olduğu arkadaş gruplarında, ergenlerin kaderin kendilerini bu noktaya sürüklediğine inanarak riskli davranışlar sergileyebileceğini öne sürmektedir (Brezina vd., 2009; Haynie vd., 2013).

1.5.Psikolojik Dayanıklılık

Dayanıklılık kavramı, insanın yaşamında karşısına çıkan güçlükler veya zorluklara karşı dirençliliğine dikkatleri çekmektedir (Brom ve Kleber, 2008). Karşılaşılan problemli bir durum karşısında işlevselliğini yeniden kazanarak yeni duruma uyum sağlamayı ifade etmektedir (Cutuli & Masten, 2009). İnsan yaşamı kimi zaman acı ve hüzün veren kimi zaman zevk ve mutluluk veren deneyimlerle bir bütündür. Biyolojik, psikolojik ve sosyal (biyopsikososyal) boyutlarıyla insan, yaşadığı zorlayıcı veya tehdit edici yaşam olayları karşısında gerekli ruhsal direnci sağlayamadığında psikolojik veya fiziksel sağlığı bozulabilmektedir. Olumsuz yaşam deneyimleri yaşam performanslarını olumsuz etkileyebildiği gibi psikopatolojik problemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir (Kobasa, 1979; Altınsoy, 2020). Psikolojik dayanıklılık Bireyin mutluluk ve huzuru için, temelde kendini dayanak alması gerektiğine yönelik çıkarımlar ortaya koyan pozitif psikolojinin üzerinde durduğu ana konulardan birisidir. (Maddi, 2006; Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013).

Psikolojik dayanıklılık stres yaratan yaşam olayları çevresel risklerin yarattığı tehditlere karşı kişisel, ailesel, toplumsal güç veren destek sistemlerinin koruyucu, zarar azaltıcı etkileri bağlamında şekillenir (Koç Yıldırım vd., 2016). Araştırmalar stresli yaşam olaylarının olumsuz etkilerini aşmada psikolojik dayanıklılığın önemini vurgulamaktadır (Bartone, 1999). Literatürde bireylerin psikolojik dayanıklılıkları arttıkça suç eylemleri hakkında farkındalıklarının arttığı ve onlara yönelik tutumlarının değiştiği (Şenocak ve Ceylan, 2024), suç gibi antisosyal davranışlara sürüklenme risklerinin hafiflettiği (Clements-Nolle & Waddington, 2019), sosyal, kültürel ve sportif açıdan hareketliliklerinin pozitif yönde arttığı (Teychenne vd., 2015; Bassett-Gunter vd., 2017; Şenışık ve Kayış, 2021), stresli yaşam olaylarının olumsuz etkilerini daha rahat aşabildikleri ele alınmaktadır (Bartone, 1999). Bununla birlikte psikolojik dayanıklılıkla antisosyal davranışlar arasında negatif bir ilişki bulunduğu (Hüsler & Plancherel, 2007), göç ederek mevcut yaşanılan yere gelmenin psikolojik dayanıklılık ve antisosyal davranışlar için risk unsuru oluşturduğu (Carlock, 1999; Diler vd., 2003; Demirbaş, 2016; Hüsler & Plancherel, 2007; Sokullu Akıncı, 2018; Öngören ve Katılmış, 2021) üzerinde durulmaktadır.

2.ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

2.1.Amaç

Bu araştırmanın odağını çocuk suçluluğu oluşturmaktadır. Araştırma, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre "Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk" (Madde: 3/2) olarak tanımlanan suça sürüklenen çocukların benlik saygıylarıyla kaygı düzeyleri, kadercilik eğilimleri ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesini amaç edinmektedir.

2.2.Yöntem

Bu araştırma, alan araştırması niteliğindedir ve ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüştür. Bu çalışma suç isnadıyla haklarında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre adli yargılama süreci gerçekleştirilerek 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre Isparta Adliyesi Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nden tedbir değerlendirmesi istenen 143 suça sürüklenen çocukla gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar için Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'ndan ve Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan gerekli izinler alınmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden suça sürüklenen çocuklara, kendilerinin ve ailelerinin onayı alınarak, demografik özelliklerini belirlemek için "Kişisel Bilgi Formu", benlik saygısını ölçmek için "Benlik Saygısı Ölçeği", kaygı düzeylerini ölçmek için "Sürekli Kaygı Ölçeği", kadercilik eğilimlerini belirlemek için "Kadercilik Eğilimi Ölçeği" ve psikolojik dayanıklılıklarını belirlemek için de "Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS 29.0 paket programıyla analiz edilmiştir.

Araştırmada odağa alınan temel problem şudur: Suça sürüklenen çocukların benlik saygıları ile kaygı düzeyleri, kadercilik eğilimleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Varsa bu ilişkinin yönü nedir?

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formunda, katılımcıların demografik özellikleri ve yaşamsal deneyimlerini öğrenmeye yönelik görüşme soruları bulunmaktadır.

2.3.2.Benlik Saygısı Ölçeği

Bireylerin benlik saygılarını ölçmek amacıyla Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilen ölçeğin orijinali İngilizcedir. Çuhadaroğlu tarafından 1986 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 40'tır ve puan arttıkça benlik saygısı da artmaktadır.

2.3.3. Sürekli Kaygı Ölçeği

Ölçeğin orijinal hali olan Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, 1970 yılında Spielberg ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve standardizasyonu ise Necla Öner ve Ayhan Le Compte tarafından yapılmıştır. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, durumluk kaygı ölçeği ve sürekli kaygı ölçeği olmak üzere iki ayrı ölçeği içermekte ve toplam kırk maddeden oluşmaktadır. Durumluk Kaygı Ölçeği; bireyin belli bir anda ve belirli koşullarda kendisini nasıl hissettiğini betimlemesini, içinde bulunduğu duruma ilişkin duygularını dikkate alarak cevaplamasını; Sürekli Kaygı Ölçeği ise, bireyin genellikle nasıl hissettiğini betimlemesini gerektirmektedir. Bu çalışmada, suça sürüklenen çocukların genel durumlarındaki kaygı düzeylerinin ölçülmesi hedeflendiği için ölçeğin "sürekli kaygı" formu kullanılmıştır.

2.3.4.Kadercilik Eğilimi Ölçeği

Ölçek, 2015 yılında Kaya ve Bozkur tarafından geliştirilmiştir. 24 maddeden oluşmakta ve 5'li likert tipi ile derecelendirilmiştir. Ölçekte 4 alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin tüm alt boyutları kadercilik eğilimini ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 120'dir. Tüm alt boyutlardan elde edilen puanlar toplanarak toplam kadercilik eğilimi puanı elde edilmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça kadercilik eğilimi de artmaktadır.

2.3.5.Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Bulut, Doğan ve Altundağ tarafından 2013 yılında ergenlere yönelik olarak geliştirilen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, 29 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 29, en yüksek puan ise 116'dır. Ölçek, 4'lü likert tipi ile derecelendirilmiştir. Ölçekten alınan puan ne kadar yüksekse kişinin psikolojik dayanıklılığı da o kadar yüksektir.

3.BULGULAR

Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenirliliğine ilişkin veriler ve yorumu aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. Ölçekler ve Alt Boyutlarına Dair İstatistikler

	$\bar{x}$±SS	Alt-üst değer	CA (α)	Skewness	Kurtosis
Benlik Saygısı Ölçeği	3,09±0,61	1,20-4,00	0,887	-0,552	-0,128
Sürekli Kaygı Ölçeği	2,13±0,48	1,15-3,70	0,850	0,855	0,861
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	3,18±0,49	1,90-4,00	0,921	-0,471	-0,626
Aile Desteği	3,25±0,70	1,14-4,00	0,921	-0,827	-0,176
Okul Desteği	3,08±0,75	1,20-4,00	0,844	-0,582	-0,637
Akran Desteği	3,36±0,71	1,00-4,00	0,871	-1,427	1,860
Uyum	3,14±0,51	1,50-4,00	0,537	-0,546	0,482
Empati	3,15±0,53	1,00-4,00	0,530	-0,384	0,741
Mücadele Azmi	3,05±0,70	1,20-4,00	0,792	-0,389	0,667
Kadercilik Eğilimi Ölçeği	2,99±0,41	1,96-3,88	0,664	-0,315	-0,036
Önceden Belirlenmişlik	3,20±0,77	1,25-5,00	0,784	-0,186	-0,322
Kişisel Kontrol	3,57±0,76	1,33-5,00	0,752	-0,464	0,232
Şans	2,75±0,85	1,00-5,00	0,631	0,233	-0,063
Batıl İnanç	2,29±0,74	1,00-4,67	0,623	0,299	-0,265

$\bar{x}$ ±SS=ortalama± standart sapma, CA (α)=Cronbach's Alpha

Tablo 1'de benlik saygısı, sürekli kaygı, psikolojik dayanıklılık ölçeğiyle alt boyutları ve kadercilik eğilimi ölçeğiyle alt boyutlarına ait istatistiklere yer verilmiştir. Katılımcıların benlik saygısı ölçeğinden almış oldukları ortalama puan 3,09±0,61, sürekli kaygı ölçeğinden almış oldukları ortalama puan 2,13±0,48, psikolojik dayanıklılık ölçeğinden almış oldukları ortalama puan 3,18±0,49 ve kadercilik eğilimi ölçeğinden almış oldukları ortalama puan 2,99±0,41 olarak bulunmuştur.

Cronbach Alpha katsayısı; 0,00 <α <0,40 olduğunda ölçek güvenilir değil, 0,40 <α <0,60 olduğunda düşük güvenilirlikte, 0,60 <α <0,80 olduğunda oldukça güvenilir, 0,80 <α <1,00 olduğunda yüksek derecede güvenilir olarak yorumlanmaktadır (Tavakol & Dennick, 2011). Tablo incelendiğinde benlik saygısı (cronbach alpha=0,887), sürekli kaygı (cronbach alpha=0,850) ve psikolojik dayanıklılık (cronbach alpha=0,921) ölçeklerinin yüksek derecede güvenilir, kadercilik eğilimi ölçeğinin (cronbach alpha=0,664) ise oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

Tabainhick ve Fidell (2013) çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu durumlarda verilerin normal dağılımdan geldiğini belirtmiştir. Skewness ve Kurtosis değerlerine bakıldığında araştırmaya dahil edilen ölçekler ile alt boyutlarının normal dağılımdan geldiği görülmektedir.

Katılımcılara ait demografik verilerin betimsel istatistiği ise aşağıdaki Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	33	23,1%
	Erkek	110	76,9%
Yaş	13-15	51	35,7%
	16-18	92	64,3%
Okul başarısı	Kötü	49	34,3%
	Orta	55	38,5%
	İyi	39	27,3%
Ekonomik durum	Kötü	28	19,6%
	Orta	94	65,7%
	İyi	21	14,7%
Anne-baba beraberlik durumu	Anne baba beraber	96	67,1%
	Boşanmış	40	28,0%
	Anne-baba vefat	7	4,9%

Tablo 2, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin istatistiksel verileri sunmaktadır. Cinsiyet dağılımına göre, erkekler %76,9 ile çoğunluğu oluştururken, kadınların oranı %23,1'dir. Yaş gruplarına bakıldığında, 16-18 yaş aralığındaki bireyler %64,3 ile en yüksek oranı oluşturmaktadır. Okul başarısı orta olanların oranı %38,5, kötü olanların oranı %34,3 ve iyi olanların oranı %27,3'tür. %65,7 katılımcı ekonomik durumunun orta olduğunu belirtmiştir. Anne ve babası beraber yaşayan %67,1 oranında katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 2. Suç Türleri ve Suç Faktörlerine Dair Dağılımlar

		n	%
Suç türü	Hırsızlık/mala zarar	41	28,7%
	Yaralama	66	46,2%
	Hakaret tehdit	20	14,0%
	Diğer (gasp, trafik güv.teh.)	16	11,2%
Suç faktörü	Bireysel özellikler (yaş-Psikolojik durum)	42	29,4%
	Arkadaş çevresi	84	58,7%
	Ailesel nedenler	9	6,3%
	Çevresel nedenler (göç-ekonomik)	8	5,6%

Suç türleri arasında, yaralama %46,2 ile en yüksek oranı alırken, hırsızlık/mala zarar %28,7 ile ikinci sırada yer almaktadır. Hakaret ve tehdit %14,0 ve diğer suçlar (gasp, trafik gibi) %11,2 oranında dağılmıştır.

Suça sürüklenmeye neden olan faktörler açısından, arkadaş çevresi faktörü %58,7 ile en yüksek oranı alırken, yaş, psikolojik durum gibi bireysel özellikler %29,4 ile takip etmektedir. Ailesel nedenler %6,3 ve göç, ekonomik durum gibi çevresel nedenler ise %5,6 oranında etkili olmuştur.

Tablo 4. Benlik saygısı ölçeği, sürekli kaygı ölçeği, psikolojik dayanıklılık ölçeği ve kadercilik eğilimi ölçeği arasındaki ilişkinin analizi

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1- Benlik Saygısı Ölçeği	*rh*	1	-,726	,747	,595	,522	,398	,535	,342	,752	-,171	-,091	,334	-,484	-,223
	p		<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	,041	,278	<,001	<,001	,007
2- Sürekli Kaygı Ölçeği	*rh*		1	-,662	-,567	-,430	-,355	-,478	-,239	-,669	,128	-,057	-,267	,500	,251
	p			<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	,004	<,001	,129	,502	,001	<,001	,003
3- Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	*rh*			1	,853	,684	,639	,659	,527	,835	-,069	-,009	,333	-,439	-,143
	p				<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	,416	,917	<,001	<,001	,088
4- Aile Desteği	*rh*				1	,426	,472	,509	,348	,652	-,006	,076	,172	-,323	-,045
	p					<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	,947	,368	,040	<,001	,592
5- Okul Desteği	*rh*					1	,206	,291	,214	,621	-,035	-,018	,283	-,389	-,045
	p						,014	<,001	,010	<,001	,674	,830	<,001	<,001	,597
6- Akran Desteği	*rh*						1	,332	,317	,339	-,010	,011	,196	-,181	-,098
	p							<,001	<,001	<,001	,910	,896	,019	,031	,244
7- Uyum	*rh*							1	,480	,497	-,157	-,136	,202	-,284	-,148
	p								<,001	<,001	,062	,106	,016	<,001	,077
8- Empati	*rh*								1	,353	-,080	-,058	,234	-,169	-,207
	p									<,001	,341	,490	,005	,044	,013
9- Mücadele Azmi	*rh*									1	-,094	-,029	,376	-,477	-,187
	p										,266	,735	<,001	<,001	,025
10- Kadercilik Eğilimi Ölçeği	*rh*										1	,688	,217	,502	,655
	p											<,001	,009	<,001	<,001
11- Önceden Belirlenmişlik	*rh*											1	-,198	,137	,236
	p												,018	,103	,004
12- Kişisel Kontrol	*rh*												1	-,178	-,133
	p													,034	,114
13- Şans	*rh*													1	,337
	p														<,001
14- Batıl İnanç	*rh*														1
	p														

Tablo-4, dört farklı ölçek (Benlik Saygısı, Sürekli Kaygı, Psikolojik Dayanıklılık ve Kadercilik Eğilimi) arasındaki istatistiksel ilişkileri göstermektedir. Her bir ölçeğin kendi alt boyutları (örneğin, aile desteği, okul desteği, önceden belirlenmişlik gibi) ile diğer ölçekler arasındaki ilişki korelasyon katsayısı (rh) ve anlamlılık düzeyi (p) ile ifade edilmiştir.

Bulgulara göre;

a-) Suça sürüklenen çocukların benlik saygılarıyla sürekli kaygı düzeyleri arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı ($rh = -0.726$, $p < 0.001$); psikolojik dayanıklılıklarıyla arasında ise pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($rh = 0.747$, $p < 0.001$).

b-) Suça sürüklenen çocukların sürekli kaygı düzeyleriyle psikolojik dayanıklılıkları arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (rh=−0.662,p<0.001r_h = -0.662, p < 0.001). Sürekli kaygı ile kadercilik eğilimi arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur (rh=0.500,p<0.001r_h = 0.500, p < 0.001).

c-) Suça sürüklenen çocukların psikolojik dayanıklılıklarının alt boyutları (Aile Desteği, Okul Desteği, Akran Desteği, Uyum, Empati ve Mücadele Azmi) diğer ölçeklerle anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Örneğin aile desteğiyle benlik saygısı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur (rh=0.426,p<0.001r_h = 0.426, p < 0.001). Akran desteğiyle sürekli kaygı arasında ise negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (rh=−0.332,p<0.001r_h = -0.332, p < 0.001). Mücadele azmi ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (rh=0.376,p<0.001r_h = 0.376, p < 0.001).

d-) Suça sürüklenen çocukların kadercilik eğilimlerinin alt boyutlarıyla (Önceden Belirlenmişlik, Kişisel Kontrol, Şans ve Batıl İnanç) diğer ölçekler arasında farklı düzeylerde ilişki bulunmuştur. Örneğin Kişisel kontrol ile benlik saygısı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur (rh=−0.178,p=0.034r_h = -0.178, p = 0.034). Sürekli kaygıyla şans boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır (rh=0.500,p<0.001r_h = 0.500, p < 0.001).

4.SONUÇ

Araştırma sonuçları suça sürüklenen çocukların benlik saygılarıyla kaygı düzeyleri, kadercilik eğilimleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermiştir.

Araştırmada benlik saygısıyla psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişki benlik saygısı yüksek ergen çocukların psikolojik dayanıklılık seviyelerinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Ergenlik, her açıdan değişimin hızla cereyan ettiği bireysel gelişim dönemleri içinde bireysel açıdan zorlukların en yoğun yaşandığı dönemler arasında yer almaktadır (Yavuzer, 1987; Gander ve Gandiner, 2004; Cüceloğlu, 2006). Bu dönemde bireysel-duygusal dayanıklılık sağlıklı gelişim ve uyumu besleyici role sahiptir. Ergenlerin psikososyal açıdan güçlü olmasında ergenin kendisi hakkındaki diğerleriyle girdiği etkileşimden elde ettiği geribildirimlerle şekillenen benlik saygısının önemli düzeyde etki ettiği anlaşılmaktadır (Jankowiak vd., 2021). Literatür, araştırmanın bu sonuçlarıyla büyük oranda uyumlu görünmektedir Örneğin benlik saygısıyla psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu (Carlock, 1999; Kamya, 2000; Çelebi, 2023), yüksek benlik saygısının bireylerin; öznel iyi oluşunu (Akkoyun, 1988; Baumeister vd., 2003; Diener, 1984; Jankowiak vd., 2021), ve kendini toparlama gücünü desteklediği (Traş ve Aydın, 2019), karşılaştıkları güçlüklerin üstesinden gelmeye ve yaşama dair haz almalarına aracılık ettiği (Baumeister vd., 2003); düşük benlik saygısının ise bireylerin depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşamasına yol açtığı (Baumeister vd., 2003; Sowislo & Orth, 2013) ortaya koyulmuştur.

Araştırma sonuçları, benlik saygısının bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını artıran ve yaşam zorluklarıyla baş etme kapasitelerini güçlendiren önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler, karşılaştıkları güçlüklerin üstesinden daha kolay gelebilmekte, öznel iyi oluşlarını desteklemekte ve ruhsal açıdan daha dirençli bir yapıya kavuşmaktadır. Bu durum, bireylerin suç gibi sapan davranışlara yönelme riskini azaltarak sağlıklı bir sosyal uyum geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Araştırmada suça sürüklenen çocukların benlik saygılarıyla sürekli kaygı düzeyleri arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişki, benlik saygısı yüksek olan ergen çocukların sürekli kaygı seviyelerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Araştırmalar ergen çocukların benlik saygılarıyla sürekli kaygı düzeyinin ters yönde hareket ederek birbirini etkilediğini göstermektedir. Yani, ergenlerin benlik saygıları arttıkça sürekli kaygı düzeyleri azalmakta, ya da benlik saygıları azaldıkça sürekli kaygı düzeyleri artmaktadır (Maldonado vd., 2013; Van Tuijl vd., 2020; Li vd., 2023). Ergenlik yetişkinliğe geçmeden önce stres faktörlerinin çok daha yoğun hissedildiği ve yorumlandığı evredir (Yavuzer, 1987; Gander ve Gardiner, 2024). Bu evrede yüksek benlik saygısı, bireyin stresli durumlarla başa çıkma kapasitesini artırabilir. Kendisini değerli ve yeterli gören ergen çocuklar, olumsuz durumlarla daha yapıcı bir şekilde baş edebilir, bu da onların kaygı düzeyini azaltabilir. Düşük özsaygı ise ergenlerin kendilerine güvenlerini zayıflatır, bu da tehdit algısını artırarak sürekli kaygıya yol açabilir. Araştırmalar bu hususta cinsiyet açısından kadınları daha riskli grupta görmektedir (Maldonado, 2013; Liv d., 2023). Netice itibariyle düşük benlik saygısı yüksek kaygı ergenler arasında ruhsal sorunların yanı sıra suç ve bağımlılık gibi antisosyal davranışlara yönelmelerini

kolaylaştırmaktadır (Rosenberg, 1979; Rosenberg vd., 1989; Zahn–Waxler, 2000; Hüsler & Plancherel, 2007; Barry vd., 2007; Claes vd., 2010).

Araştırmada suça sürüklenen çocukların benlik saygılarıyla kadercilik eğilimleri arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Orta düzeyde anlamlı ilişki bulunması çok güçlü olmasa da dikkate alınması gereken bir bağ olduğu anlamına gelmektedir. Bu ilişki, benlik saygısı yüksek ergen çocukların kadercilik eğiliminin düşük düzeyde de olsa azaldığını göstermektedir. Kadercilik, bireyin yaşamındaki olayların ve fırsatların kendi kontrolünde olmadığını, dışsal güçler tarafından belirlendiğini düşünme eğilimidir (Cevizci, 1999; Marshall, 1999; Macit, 2014; Orhan, 2017). Araştırmalar bireylerin kontrolleri dışında yaşadıkları karşısında kadere atıf yaparak bir tür baş etme yöntemi olarak insanları psikolojik olarak rahatlattığı ifade edilse de (Albayrak ve Akdümbek Atan, 2019), bu rahatlamanın temeli sağlam bir psikolojik iyi olduğunu ifade etmenin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Kadercilik eğiliminde Yaşanılan sosyoekonomik toplumsal düzen, şiddet yoksulluk ve diğer dezavantajlı kesimlere mensubiyet ve bu tür olayların olduğu yerde yaşama risk unsuru (Brezina vd., 2009). Geleceğe dair olumlu beklentiler suç davranışını azaltıyor (Caldwell vd., 2006). Kadercilik, bireyin olayları ve geleceği algılama biçimini olumsuz yönde etkiler ve kötümserlik duygularını artırır. Ergenler, hayatlarının kendi kontrollerinde olmadığına inandıklarında, sürekli bir kaygı hali yaşayabilirler. Geleceğe dair belirsizlik, onların güvenlik hissini zedeleyebilir ve bu da sürekli bir stres kaynağı oluşturabilir. Bu süreç zamanla depresyona dönüşebilir. Ergen, çabalarının hiçbir şey değiştiremeyeceğini düşündüğünde, umutsuzluk ve motivasyon kaybı yaşayabilir. Bu durum, akademik ve sosyal işlevsellikte düşüşlere, arkadaş çevresinden çekilmeye ve izolasyona yol açabilir (Brink, 2014).

Araştırmada, suça sürüklenen çocukların benlik saygısı ile kadercilik eğilimleri arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişki, benlik saygısı yüksek olan çocukların kadercilik eğilimlerinin daha düşük olduğunu göstermektedir. Kadercilik, bireyin yaşamındaki olayların ve fırsatların kendi kontrolünde olmadığını, dışsal güçler tarafından belirlendiğini düşünme eğilimidir (Cevizci, 1999; Marshall, 1999; Macit, 2014; Orhan, 2017). Her ne kadar bazı araştırmalar, bireylerin kontrol edemedikleri durumlar karşısında kadere atıf yaparak bir tür psikolojik rahatlama yaşayabileceklerini ifade etse de (Albayrak ve Akdümbek Atan, 2019), bu rahatlamanın kalıcı ve sağlam bir psikolojik iyilik hali oluşturduğu söylenemez. Kadercilik eğilimleri genellikle bireyin yaşamını olumsuz etkileyebilir ve olayları algılama biçiminde kötümserlik yaratabilir. Sosyoekonomik dezavantajlar, yoksulluk, şiddet ortamı ve toplumsal dışlanmışlık, kadercilik eğilimlerini artırabilecek risk faktörleridir (Brezina vd., 2009). Bu tür olumsuz çevresel faktörler, bireyin geleceğine dair olumlu beklentiler geliştirmesini zorlaştırabilir. Geleceğe yönelik umutların ve olumlu beklentilerin azalması, bireylerin suç davranışlarını artırabilirken, umut ve olumlu beklentiler ise suç eğilimini azaltıcı bir etkiye sahiptir (Caldwell vd., 2006). Kadercilik, bireylerde sürekli bir kaygı hali ve güvenlik hissinin zedelenmesine yol açabilir. Bu süreç, uzun vadede bireylerin psikolojik sağlığını olumsuz etkileyerek depresyon, umutsuzluk ve motivasyon kaybına neden olabilir (Brink, 2014). Düşük benlik saygılı ergenler, hayatlarının kendi kontrollerinde olmadığına inandıklarında, çabalarının anlamsız olduğunu düşünerek motivasyon kaybı yaşayabilir. Bu durum, akademik başarıda düşüş, sosyal işlevsizlik, arkadaş çevresinden çekilme ve izolasyon gibi sorunlara yol açabilir ve antisosyal davranış riskini artırır.

KAYNAKLAR

Adler, F. M., Gerhard, O. W. & Laufer, W. S. (2007). *Criminology*. McGraw-Hill.

Akduman G., Çolak M. ve Cantürk G. (2007), Çocuklarda kendilik algısı ve saldırganlık eğilimi ilişkisi: erzurum örneği. *Adli Psikiyatri Dergisi,* 4(3), 3-12.

Akkoyun, F. (2019). Kendini gerçekleştirme ve kaygı. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES),* 21(1), 81-90. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001011

Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması.* Milli Eğitim Basımevi.

Albayrak, A. ve Akdümbek Atan, B. (2019). Hükümlülerde kader ve kadercilik. *Kader,* 17(1), 124-152. https://doi.org/10.18317/kaderdergi.544062

Altınsoy, F. (2020). Travmatik deneyimi olan bireyler için bir travma sonrası büyüme modeli (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Artuk, M. E. ve Alşahin, M. E. (2018). *Kriminoloji.* Adalet.

Barker, R. L. (2014). *The social work dictionary.* NASW Press.

Bartone, P. T. (1999). Hardiness protects against war-related stress in Army Reserve forces. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research,* 51(2), 72–82. doi:10.1037/1061-4087.51.2.72

Bartol, C. R. & Bartol, A. M. (2011). *Criminal behavior: a psychological approach.* Prentice Hall.

Bassett-Gunter, R., McEwan, D., & Kamarhie, A. (2017). Physical activity and body image among men and boys: A meta-analysis. *Body Image,* 22, 114–128. doi:10.1016/j.bodyim.2017.06.007

Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?. *Psychological science in the public interest: a journal of the American Psychological Society,* 4(1), 1–44. https://doi.org/10.1111/1529-1006.01431

Bilgin, N. (2000). *Sosyal psikolojiye giriş.* Ege Üniversitesi Yayınları.

Bolay, S. H. (1999). *Felsefi doktrinler ve terimler sözlüğü.* Akçay.

Brewin, C. R., Andrews, B., & Furnham, A. (1996). Self-critical attitudes and parental criticism in young women. *British Journal of Medical Psychology,* 69(1), 69–78. doi:10.1111/j.2044-8341.1996.tb01851.x

Brezina, T., Tekin, E., & Topallı, V. (2009). "Might not be a tomorrow": A multimethods approach to anticipated early death and youth crime. *Criminology,* 47(4), 1091–1129. doi:10.1111/j.1745-9125.2009.00170.x

Brink, M. R. (2014). Exploring fatalism in adolescents (Unpublished master dissertation). Stellenbosch University. http://hdl.handle.net/10019.1/86374

Brom, D. ve R.J. Kleber (2009). Resilience as the capacity for processing traumatic experiences (pp. 133-149). In D. Brom, R. Path-Horencyzk ve J.D. Ford (Eds.), *Treating Traumatized Chidren: Risk, Rsilience and Recovery*. Routledge,

Caldwell, R. M., Wiebe, R. P., & Cleveland, H. H. (2006). The ınfluence of future certainty and contextual factors on delinquent behavior and school adjustment among african american adolescents. *Journal of Youth and Adolescence,* 35(4), 587–598. doi:10.1007/s10964-006-9031-z

Carlock, J. C. (1999). Enhancıng self-esteem: A model for change. In J. C. Carlock (Ed.), *Enhancing self-esteem* (pp.3-38). Taylor & Francis.

Cassidy, C., O'Connor, R. C., Howe, C., & Warden, D. (2004). Perceived discrimination and psychological distress: The role of personal and ethnic self-esteem. *Journal of Counseling Psychology,* 51(3), 329–339. doi:10.1037/0022-0167.51.3.329

Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü.* Paradigma.

Cheng, H., & Furnham, A. (2004). Perceived parental rearing style, self-esteem and self-criticism as predictors of happiness. *Journal of Happiness Studies,* 5(1), 1–21. doi:10.1023/b:johs.0000021704.352

Cheng, C. (2014). The predictive effects of self-esteem, moral self, and moral reasoning on delinquent behaviors of Hong Kong young people. *International Journal of Criminology and Sociology,* 3, 133-145. https://doi.org/10.6000/1929-4409.2014.03.12

Claes, L., Houben, A., Vandereycken, W., Bijttebier, P., & Muehlenkamp, J. (2010). Brief report: The association between non-suicidal self-injury, self-concept and acquaintance with self-injurious peers in a sample of adolescents. *Journal of Adolescence,* 33(5), 775–778. doi:10.1016/j.adolescence.2009.10.01

Clements-Nolle, K., & Waddington, R. (2019). Adverse childhood experiences and psychological distress in juvenile offenders: The protective ınfluence of resilience and youth assets. *Journal of Adolescent Health,* 64(1), 49–55. doi:10.1016/j.jadohealth.2018.09.025

Cutuli, J. J. & Masten, A. S. (2009). Resilience. Shane J. Lopez (Ed.), *The Encyclopedia of Positive Psychology* (pp. 837-843). Blackwell Publishing.

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı.* Remzi.

Çelebi, M. A. (2023). Psikolojik dayanıklılık ile öznel iyi oluş ilişkisi ve benlik saygısının aracı rolü. *İş ve İnsan Dergisi* 10(2), 97-107. https://doi.org/10.18394/iid.1333759

Demirbaş, T. (2016). *Kriminoloji.* Seçkin.

Devenish, B., Hooley, M., & Mellor, D. (2017). The pathways between socioeconomic status and adolescent outcomes: A systematic review. *American Journal of Community Psychology,* 59(1-2), 219–238. doi:10.1002/ajcp.12115

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin,* 95(3), 542–575. https://labs.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener_1984.pdf

Diler, R. S., Avcı, A. & Seydaoğlu, G. (2003). Emotional and behavioural problems in migrant children. *Swiss Medical Weekly,* 133, 16-21.

Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., Moffitt, T. E., Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science*, 16, 328 –335. DOI: 10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x

Dönmezer, S. (1981). *Kriminoloji.* İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Frojd, S., Ranta, K., Kaltiala-Heino, R., & Marttunen, M. (2011). Associations of social phobia and general anxiety with alcohol and drug use in a community sample of adolescents. *Alcohol and Alcoholism,* 46(2), 192–199. doi:10.1093/alcalc/agq096

Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Çev. Bekir Onur. İmge.

Gecas, V. (1972). Parental behavior and contextual variations in adolescent self-esteem. *Sociometry,* 35(2), 332. doi:10.2307/2786627

Haktanır G. ve Baran G. (1996). Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi.* 5(3).

Haynie, D. L., Farhat, T., Brooks-Russell, A., Wang, J., Barbieri, B., & Iannotti, R. J. (2013). Dating violence perpetration and victimization among U.S. adolescents: prevalence, patterns, and associations with health complaints and substance use. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine,* 53(2), 194–201. https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.02.008

Hollin, C. R. (1989). *Psychology and crime: an introduction to criminological psychology.* Routledge.

Howitt, D. (2021). *Adli psikoloji ve suç psikolojisine giriş.* Çev. D. Yücel Elitez ve F. G. Sözen. Nobel.

Hüsler, G., & Plancherel, B. (2007). Social integration of adolescents at risk: Results from a cohort study. *Vulnerable Children and Youth Studies,* 2(3), 215–226. doi:10.1080/17450120701459922

İçli, T. G. (2007). *Kriminoloji.* Seçkin.

Jankowiak, B., Jaskulska, S., Sanz-Barbero, B., Waszyńska, K., Claire, K. D., Bowes, N., Silva, E., Neves, S., Albaladejo-Blázquez, N., Pyżalski, J., Chmura-Rutkowska, I., & Vives-Cases, C. (2021). Will I like myself if you hurt me? Experiences of violence and adolescents'self-esteem. *Sustainability,* 13(21),11620.https://doi.org/10.3390/su132111620

Jimenez, T., Restar, A., Helm, P. J., Cross, R. I., Barath, D., & Arndt, J. (2020). Fatalism in the context of COVID-19: Perceiving coronavirus as a death sentence predicts reluctance to perform recommended preventative behaviors. *SSM-Population Health,* 100615. doi:10.1016/j.ssmph.2020.100615

Kamya, H. A. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students. *Journal of Social Work Education,* 36(2), 231–240. doi:10.1080/10437797.2000.10779004

Kaplan, H. B. (1984). *Patterns of juvenile delinquency.* Sage.

Kaya, A. ve Bozkur, B. Kadercilik eğilimi ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 11(3), 935-946. https://doi.org/10.17860/efd.55137

Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17, 31-63. https://doi.org/10.17120/omuifd.53984.

Kelly, T. M., Cornelius, J. R., & Clark, D. B. (2004). Psychiatric disorders and attempted suicide among adolescents with substance use disorders. *Drug and alcohol dependence*, 73(1), 87–97. https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2003.10.004

Kılıç, K. M., ve Güngör Aytar, F. A. (2019). Tutuklu-hükümlü olan ve olmayan gençlerin ahlaki gelişim düzeyleri ve benlik saygılarının karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 1(47), 59-73. https://doi.org/10.35237/sufesosbil.549218

Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology,* 37(1), 1–11. doi:10.1037/0022-3514.37.1.1

Koç Yıldırım, P., Yıldırım, E., Otrar, M., ve Şirin, A. (2016). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(42), 277-297. https://doi.org/10.15285/ebd.58203

Kubak, Franz A. & Salekin, Randall T. (2009). Psychopathy and anxiety in children and adolescents: new ınsights on developmental pathways to offending. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment,* 31(4), 271–284. https://doi:10.1007/s10862-009-9144-2

Kuzgun, Y. (2002). *Rehberlik ve psikolojik danışma.* ÖSYM Yayınları.

Lawrence, D. (2006). *Enhancing self-esteem in the classroom*. Sage.

Li, W., Guo, Y., Lai, W., Wang, W., Li, X., Zhu, L., Shi, J., Guo, L. & Lu, C. (2023). Reciprocal relationships between self-esteem, coping styles and anxiety symptoms among adolescents: between-person and within-person effects. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 17, 21. https://doi.org/10.1186/s13034-023-00564-4

Macit, M. (2014). Boyun eğme-başa çıkma sarkacında kadercilik sosyal psikolojik bir yaklaşım. Ötüken.

Maddi, S. R. (2006). Hardiness: The courage to grow from stresses. *The Journal of Positive Psychology,* 1(3), 160–168. doi:10.1080/17439760600619609

Maldonado, L., Huang Y., Chen R., Kasen S., Cohen P. & Chen H. (2013). Impact of early adolescent anxiety disorders on self-esteem development from adolescence to young adulthood. *J Adolesc Health*, 53(2), 287-292. doi: 10.1016/j.jadohealth.2013.02.025

Martín-Albo, J., Núñez, J. L., Navarro, J. G., & Grijalvo, F. (2007). The Rosenberg Self-Esteem Scale: Translation and validation in university students. *The Spanish Journal of Psychology,* 10(02), 458–467. doi:10.1017/s1138741600006727

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü.* Çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü. Bilim ve Sanat.

McClure, J., Allen, M.W., & Walkey, F.H. (2001). Countering fatalism: Causal information in news reports affects judgments about earthquake damage. *Basic and Applied Social Psychology*, 23, 109-121. doi: 10.1207/S15324834BASP2302_3

McLaughlin, K. A., Costello, E. J., Leblanc, W., Sampson, N. A., & Kessler, R. C. (2012). Socioeconomic status and adolescent mental disorders. *American Journal of Public Health,* 102(9), 1742–1750. doi:10.2105/ajph.2011.300477

Morgan, C. T. (2011). *Psikolojiye giriş*. Çev. S. Karakaş ve R. Eski. Eğitim.

Orhan, K. (2017). Validity and reliability study of fatality tendency scale. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi,* 2(2), 83-102. https://doi.org/10.26899/inciss.19

Owens, T. J. (1994). Two dimensions of self-esteem: Reciprocal effects of positive self-worth and self-deprecation on adolescent problems. *American Sociological Review,* 59(3), 391-407. doi:10.2307/2095940

Öğretir Özçelik, A. D., ve Şengün Afşin, R. (2020). Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları, bağlanma stilleri ve benlik algılarının incelenmesi. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi* (4-5), 89-117.

Öter, A. (2018). Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerine sosyolojik bir bakış (Antalya örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum,* 7(21), 739-769.

Özdil K., Bulucu Büyüksoy, G.D. & Çatıker A. (2021). Fatalism, fear, and compliance with preventive measures in COVID-19 pandemic: A structural equation modeling analysis. *Public Health Nurs,* 38(5), 770-780. doi: 10.1111/phn.12898.

Plummer, D. M. (2007). *Benlik saygısı çocuklarda nasıl geliştirilir?* Çev. E. Aksay. Sistem.

Polat, E. (2017). Kaygı düzeyi ve akademik özyeterlik inancının akademik başarı ile ilişkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 15(1), 1-22. https://doi.org/10.11611/yead.312024.

Purkey, W.W. (1970). *Self-concept and school achievement*. Prentice-Hall

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image.* Princeton University Press.

Rosenberg, M. (1979). Conceiving the self. Basic Books.

Rosenberg, M., Schooler, C., & Schoenbach, C. (1989). Self-Esteem and Adolescent Problems: Modeling Reciprocal Effects. *American Sociological Review,* 54(6), 1004-1018. doi:10.2307/2095720

Sayar, K. (2010). *Olmak cesareti.* Timaş.

Shoemaker, D. J. (2018). *Juvenile delinquency.* Rowman & Littlefield.

Smith, E. E., Hoeksema, S. N., Fredrickson, B. L., Loftus, J. Bem, D.J., ve Maren, S. (2021). *Psikolojiye giriş.* Çev. Ö. Öncül ve D. Ferhatoğlu. Arkadaş.

Sokullu Akıncı, R. F. (2018). *Kriminoloji.* Beta.

Sowislo, J. F., & Orth, U. (2013). Does low self-esteem predict depression and anxiety? A meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin,* 139(1), *213–240.* doi:10.1037/a0028931

Spielberger, C. D. (1972). Anxıety as an emotional state. *Anxiety, 23–49.* doi:10.1016/b978-0-12-657401-2.50009-5

Sweeting, H., & Hunt, K. (2014). Adolescent socio-economic and school-based social status, health and well-being. *Social Science & Medicine,* 121, 39–47. doi:10.1016/j.socscimed.2014.09.037

Şahin, A. (2005). Ergenlerde dindarlık- benlik saygısı ilişkisi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 19(19), 187-198.

Şenışık S. ve Kayış, H. (2021). Spora katılımın ergenlik dönemindeki depresyon ve kaygı düzeylerine etkisi. *EJM,* 60(3), 210-2188.

Şenocak, M., & Ceylan, M. (2024). Travmanın izleri: Çocukluk deneyimlerinin suç ve dayanıklılık üzerindeki rolü. *Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları,* 6(2), 73-94.

Tabachnick-Linda, S. F. (2013). *Using multivariate statistics.* Pearson.

Tavakol, M. & Dennick, R. (2011). Making sense of cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education, 2,* 53.

Teychenne, M., Costigan, S. A., & Parker, K. (2015). The association between sedentary behaviour and risk of anxiety: A systematic review. *BMC Public Health,* 15(1). doi:10.1186/s12889-015-1843-x

Toker, T., Tiryaki, A., Özçürümez, G. Ve İskender, B. (2011). Madde kullananlarda çocukluk örselenme yaşantılarının, madde kullanma eğilimi, benlik saygısı ve başa çıkma tutumları ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi,* 22, 83-92.

Traş, Z. ve Aydın, E. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ile Kendini Toparlama Gücü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi* 1(2), 71-78.

Turan Kurtaran, A., Ünsal, Ü., ve Koca, A. (2021). Okul türü, akademik başarı ve sosyo demografik faktörlerin sınav kaygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi,* (33), 213-230. https://doi.org/10.18092/ulikidince.989731

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2022. *Haber Bülteni*, 49662. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662

UNICEF. (2004). *Çocuk haklarına dair sözleşme.* https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf

Ülker Tümlü, G., ve Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* (3), 205-213.

Webber, C. (2010). *Psychology & crime*. Sage.

Wilson, H. V. R. (1955). Causal discontinuity in fatalism and indeterminism. *Journal of Philosophy* 52, 70-71. doi.10.2307/2021730

Wu, P., Goodwin, R. D., Fuller, C., Liu, X., Comer, J. S., Cohen, P., & Hoven, C. W. (2009). The relationship between anxiety disorders and substance use among adolescents in the community: specificity and gender differences. *Journal of Youth and Adolescence,* 39(2), 177–188. doi:10.1007/s10964-008-9385-5

Van Ameringen, M., Mancini, C., & Farvolden, P. (2003). The impact of anxiety disorders on educational achievement. *Journal of Anxiety Disorders,* 17(5), 561–571. doi:10.1016/s0887-6185(02)00228-1

Yao Z, Pang L, Xie J, Shi S and Ouyang M (2023) The relationship between social anxiety and self-injury of junior high school students: Mediation by intolerance of uncertainty and moderation by self-esteem. *Front. Public Health* 11:1046729. doi: 10.3389/fpubh.2023.1046729

Yavuzer, H. (1987). *Çocuk ve suç.* Remzi.

Zahn–Waxler, C., Klımes–Dougan, B., & Slattery, M. J. (2000). Internalizing problems of childhood and adolescence: Prospects, pitfalls, and progress in understanding the development of anxiety and depression. *Development and Psychopathology,* 12(3), 443–466. doi:10.1017/s0954579400003102

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. (15.07.2005). *Resmî Gazete,* (25876). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (12.10.2004). *Resmî Gazete*, (25611). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf.